

CAPUT XVI.

De malo hypochondriaco.

NON unam aliquam sedem habet malum, quod *hypochondriacum* dicitur, sed totius corporis est morbus. Maxime autem vitiantur imi ventris viscera, ventriculus nimirum cum intestinis, hepar, lienis, pancreas, & mesenterium; quorum singula pro natura sua & usibus vitae, quibus accommodata sunt, afficiuntur. Ventriculum crebri ructus & inflationes, cruditatis signa, infestant. Bilis crassior & tenax in canaliculis suis haerens hos opplet, & jecur tumefacit. Cum affectus est lienis; cujus officium id esse videtur, ut per arterias suas sanguinem fluidissimum, partim in cellulas proprias, partim in venam splenicam, ad hepatis usum immittat; liquor is crassior factus vitium facit, unde in vena ista fere stagnat, & molle viscus tumore distenditur. Pancreas ubi male habet, glandulae ejus, quae salivam deferunt, aliquo modo induratae humorem suum parcius profundunt; hinc bilis, quae in intestino illi admiscetur, non satis diluitur; & chylus nimis viscidus per canales lacteos dictos difficulter fertur, atque in viis suis quodammodo haeret. Omentum, pinguedinis officina, si quando ab hoc morbo aliquid

quid mali patitur, oleum illud tenue & subtile, quod in sacculis hic colligitur ad hepar usque deferendum, & sanguini illuc a liene adducto affundendum, copia solito minori elabitur; quo fit, ut sanguis in vena portarum neque pro more solutus, neque lymphæ attenuatæ satis refertus evadat. Mesenterii denique vitium, quod affert iste affectus, id facit, ut glandulis membranæ hujus obstructis, lymphæ in ductus chylicos instillandæ penuria chylus nimis spissus, & nutritioni minus idoneus, sanguini assidue suppeditetur. Isthæc omnia morbi hujusce naturam patefaciunt; in quo scilicet sanguis & humores crassescunt, & motionibus suis vitæque usibus inhabiles redduntur.

CAUSAE autem multiplicis hujus mali in promptu sunt, quarum præcipuas, ut verbo dicam, corporis quietem, animique motiones, merito quis statuatur: illa enim efficit, ut tardius moveantur humores; ab his nunc consistit fere sanguis, nunc vehementius incitatur; in utroque vero casu incommodum capit sanitas.

HACTENUS exposita ad curationem ducunt, in qua tum expurgare, tum emendare humores convenit. Neque tamen violentiora cathartica hic opus sunt; mitioribus res tutius agitur, illis præsertim, quæ incidant humores, alvumque simul & urinam moveant. Hujus generis sunt pilulæ ephrasticæ, aloëtica saponaceis conjuncta, rhabarbarum, sal Glauberi, & his consimilia.

HUMORUM vitium, lentor nimirum & crassitu-

fitudo, medicamentis ex *chalybe*, amaris & aromaticis adjunctis, tincturae praesertim modo commodissime tollitur. Aquae vero, quae per venas hujus metalli fluxerunt, medicamentorum omnium chalybeiorum sunt efficacissimae.

OMNIA denique corporis exercitationum genera necessaria sunt: sphaeris ligneis vel pila ludere; brachia, compressis utraque manu ponderibus plumbeis, frequenter agitare, est utilissimum; nihil autem assidua equitatione salubrius.

DICTIS finem imponet narratiuncula, quae risum simul moveat, & inconstantis hujus morbi indolem patefaciat. Vir quidam Academicus ex nimia ignavia hac aegritudine tam graviter laborabat, ut tandem decumberet: ingravescente indies morbo, mortem sibi instantem denunciat; jubet igitur, ut moris est, campanam funebrem in templo aedibus suis vicino pulsari, quasi veniam suam ante supremam vitae horam audire volens. Fuerat autem ipse juvenis exercitii causa modulate campanas pulsare solitus. Quid jam sequitur? Campanarum pulsator illi male rem agere videtur; statim itaque iratus e lecto surgit, manibus suis modum rectius pulsandi monstraturus; quod cum fecerat, totus sudoribus diffluens ad lectum iterum se confert, mox expiraturus. Vitam autem reddidit iste labor, & convaluit. Ita, quod observavit olim Hippocrates (a), *contraria contrariorum sunt medicamina*.

(a) Τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰσχυρὰ, *De flatibus*, §. III.